

DOCUMENTO TÉCNICO

Versión 1
31 de marzo de 2020

Recomendacións de hixiene persoal e para a limpeza e desinfección de espazos habitados e vías públicas en relación á pandemia por COVID-19

Documento elaborado por:

Dirección Xeral de Saúde Pública
Subdirección Xeral de Programas de Control de Riscos Ambientais para a
Saúde
Servizo de Sanidade Ambiental

As recomendacións incluídas no presente documento están en continua revisión e poden ser modificadas se a situación epidemiolóxica así o requirise.

Para dispoñer dunha información actualizada recomendase validar as referencias no enlace [Documentos técnicos para profesionales](#) na páxina web do Ministerio de Sanidad así como nos demais organismos referenciados.

Índice

1. Alcance deste documento	4
2. Identificación do risco	5
3. Desinfectantes	6
4. Normas preventivas de hixiene persoal	8
4.1. Medidas xenéricas de protección persoal	8
4.2. Uso de máscaras	9
4.3. Precaucións en lugares de concorrencia pública	9
4.4. Manexo domiciliario dos residuos en fogares sen positivos ou corentena	9
5.-Normas xerais de limpeza e desinfección	10
5.1. Requisitos exigibles as empresas de limpeza e desinfección	10
5.2. Recomendacións de limpeza en domicilios con casos de COVID-19	11
5.2.1. Limpeza	11
5.2.2. Manexo de residuos	11
5.2.3. Limpeza e desinfección das zonas comúns das urbanizacións	12
5.3. Recomendacións para residencias de maiores e outros centros de servizos sociais de carácter residencial	13
5.3.1. Limpeza e desinfección das superficies e espazos en contacto con residentes con sospeita ou enfermidade por SARS-Cov-2	13
5.2.2. Vaixela e roupa de cama	14
5.3.3. Xestión de residuos	14
5.4. Procedemento de limpeza viaria	15
5.5. Limpeza e desinfección de estacións e vehículos de transporte público	17
5.5.1 Limpeza	17
5.5.2 Desinfección	17
5.6. Limpeza e desinfección de vehículos e medidas de hixiene para condutores	19
5.6.1. Produtos de desinfección	19
5.6.2. Pasos a seguir	19
5.6.3. Recomendacións para condutores	19
5.7. Procedemento específico para supermercados	20
5.8. Procedementos de desinfección de contornas non sanitarias potencialmente contaminados por COVID-19	21
5.8.1. Opcións de limpeza para instalacións non sanitarias despois da presenza dun caso sospeitoso ou confirmado de COVID-19	21
5.8.2. Opcións de limpeza para todo tipo de locais durante a pandemia	22
6. Infografía e folletos	24
7. Bibliografía	25

1. Alcance deste documento

As autoridades sanitarias teñen confirmado que estamos ante un abrocho de pneumonía causada por un novo coronavirus que foi denominado SARS- CoV-2. Do mesmo xeito que outros da familia dos coronavirus, este virus causa diversas manifestacións clínicas englobadas baixo o termo COVID-19.

Dunha maneira especial, desde a publicación do Real Decreto 463/2020, do 14 de marzo, polo que se declara o estado de alarma para a xestión da situación de crise sanitaria ocasionada polo COVID-19, prevíronse medidas para protexer a saúde e seguridade dos cidadáns, conter a progresión da enfermidade e reforzar o sistema de saúde pública.

Dentro destas medidas están a arbitrarse protocolos de limpeza e desinfección, así como outras recomendacións á poboación en xeral, en relación ao uso de produtos biocidas, polo que resulta conveniente dispoñer de pautas de desinfección respecto diso.

Este protocolo céntrase en pautas de desinfección en diferentes lugares e establecementos, recollidas nos distintos documentos técnicos do Ministerio de Sanidade, Comunidades Autónomas, organismos internacionais, así como as achegas de asociacións sectoriais e sindicatos, sen menoscabo das medidas reflectidas no Real Decreto 463/2020, do 14 de marzo.

Especificamente, refírense normas xerais de limpeza e desinfección e hixiene persoal; recomendacións de limpeza en domicilios con casos de COVID-19; para residencias de maiores e outros centros de servizos sociais de carácter residencial; un procedemento de limpeza viaria; de limpeza e desinfección de estacións e vehículos de transporte público; un procedemento específico para supermercados; para limpeza e desinfección de vehículos e medidas de hixiene para condutores así como un procedemento xeral de desinfección de contornas non sanitarias potencialmente contaminados por COVID-19.

Tendo en conta as múltiples abordaxes que ten a xestión desta crise, así como a abundante información da que dispoñemos hoxe en día, cremos que pode ser interesante recoller nun único documento as recomendacións que sobre protocolos de limpeza e desinfección están a realizar as autoridades sanitarias.

2. Identificación do risco

As diversas manifestacións clínicas englobadas baixo o termo COVID-19, inclúen cadros respiratorios que varían dende o arrefriado común ata cadros de pneumonía grave con síndrome de distrés respiratorio, shock séptico e faio multiorgánico.

Os coronavirus son relativamente sensibles á desecación, á calor e aos deterxentes alcohólicos ou desinfectantes como a lixivia, que inactivan ao virus.

Por analogía con outras infeccións causadas por virus, parece que a transmisión sería a través do contacto estreito coas secrecións respiratorias que se xeran coa tose ou o esbirro dunha persoa enferma. Estas secrecións infectarían a outra persoa se entran en contacto coas súas mucosas do nariz, ollos ou boca.

As gotículas que conteñen o virus poden depositarse nas superficies dos obxectos e espazos habitados. Os coronavirus humanos poden permanecer infecciosos nas superficies ata 9 días. O virus COVID-19 detectouse despois de ata 72 horas en condicións experimentais. Por tanto, a limpeza do medio ambiente é primordial. Unha limpeza dos obxectos domésticos e superficies con axentes biocidas os inactiva de forma eficaz e rápida.

Dada a potencial supervivencia do virus nas superficies e espazos habitados, e pensando nos convivintes de casos no domicilio e público en xeral, resulta conveniente establecer unhas pautas de limpeza e desinfección tanto domiciliarias como de espazos de pública concorrencia, que garantan a seguridade microbiolóxica dos mesmos.

3. Desinfectantes

Os desinfectantes de uso ambiental (deixanse fora deste documento os de ámbito clínico) son biocidas regulados a través do [Reglamento nº 528/2012, del Parlamento Europeo y del Consejo, de 22 de mayo de 2012, relativo a la comercialización y el uso de los biocidas.](#)

Dentro do grupo de desinfectantes, centrámonos nos *Desinfectantes e alguicidas non destinados á aplicación directa a persoas ou animais* Tipo de produto 2 (TP 2), sendo o seu ámbito de aplicación:

- Produtos empregados para a desinfección de superficies, materiais, equipos e mobles que non se utilizan en contacto directo con alimentos ou pensos.
 - Os ámbitos de utilización inclúen, entre outros, as piscinas, acuarios, augas de baño e outras; os sistemas de aire acondicionado, e as paredes e chans de lugares privados ou públicos, zonas industriais e outras zonas destinadas a actividades profesionais.
- Produtos utilizados para a desinfección do aire, a auga non destinada ao consumo humano ou animal, retretes químicos, augas residuais, refugallos de hospitais e terra.
- Produtos utilizados como alguicidas para o tratamento de piscinas, acuarios e outras augas e para o tratamento reparador de materiais de construción.
- Produtos destinados a ser incorporados en téxtiles, tecidos, máscaras, pinturas e outros artigos ou materiais co fin de obter artigos tratados con propiedades desinfectantes.

Pódese consultar neste enlace unha [Relación provisional de desinfectantes autorizados polo Ministerio de Sanidad.](#)

Sen detrimento de iso, un dos desinfectantes que as autoridades sanitarias recomendan, é a lixivia, que se mostra moi efectiva na inactivación dos coronavirus nos test levados a cabo con diferentes biocidas.

Antes da aplicación da lexislación comunitaria, a lixivia estivo suxeita ao Real Decreto 349/1993, do 5 de marzo, polo que se modifica a Regulamentación Técnico- Sanitaria de Lixivias aprobada polo Real Decreto 3360/1983, do 30 de novembro 6.

Esta Regulamentación Técnico-Sanitaria, na parte que segue vixente, define as lixivias como “as solucións de hipoclorito alcalino, tal e como se producen pola industria, inclúan ou non os aditivos necesarios para a súa posta no mercado, sendo o seu contido en cloro activo non inferior a 35 gramos por litro nin superior a 100 gramos por litro”.

Polo tanto, asumindo o peor escenario relativo á concentración de NaClO nas lixivias comercializadas en España (35 g/litro), unha dilución de 1:50, proporciona unha concentración de 0,07 % de probada eficacia.

Cadro nº 1

Como preparar unha dilución 1:50 de lixivia comercial para uso como desinfectante

Esta dilución preparase da seguinte forma:

- colla 20 mililitros de la lixivia que teña na casa (non importa a marca)
- bóteos nunha botella dun litro e encha con auga da billa ata completar
- peche e delle a volta varias veces.

Xa ten preparada a dilución ao 1:50, en cantidade de 1 litro.
Lembre que ten que usar sempre unha dilución recentemente preparada
Molle a baeta nesta disolución para limpar e desinfectar as superficies.
Limpe a baeta con auga da billa tras cada uso e volva a impregnala con esta disolución de lixivia.

Para a desinfección de superficies que puidesen ser danadas polo hipoclorito de sodio tamén se pode utilizar unha solución hidro-alcohólica desinfectante.

Necesítase unha concentración de etanol do 70% para a desinfección, despois da limpeza cun deterxente neutro.

Cadro nº 2

Como preparar unha dilución de alcohol de 70º para uso como desinfectante

Pode utilizar o alcohol que teña na casa, é de 96%. Para o seu uso como desinfectante dos seus efectos persoais teno que rebaixar ao 70%. É fácil:

- colla 70 mililitros de alcohol
- léveo a 100 mililitros con auga
- delle a volta varias veces

Humedecer un pano con esta dilución e pasalo polos obxectos que queira desinfectar.

Para outros biocidas cuxa eficacia contra virus fose demostrada, deberán seguirse as indicacións da etiquetaxe para obter un resultado adecuado.

4.-Normas preventivas de hixiene persoal

Como norma xeral seguiranse as pautas de conduta hixiénica ditadas polas autoridades sanitarias, como son o lavado frecuente de mans e outros hábitos de hixiene respiratoria para evitar a propagación do virus (toser, esbirrar...).

Estas pautas de hixiene persoal, que se resumen a continuación, atópanse na ligazón [Preguntas frecuentes](#) do Ministerio de Sanidad.

4.1. Medidas xenéricas de protección persoal

As medidas xenéricas de protección individual fronte a enfermidades respiratorias inclúen:

- Hixiene de mans frecuente (lavado con auga e xabón ou solucións alcohólicas), especialmente despois de contacto directo con persoas enfermas ou a súa contorna. Débese pautar o lavado de mans, polo menos:
 - Antes de comer
 - Despois de esbirrar, toser ou soarse o nariz
 - Despois de usar o baño
 - Antes de manipular alimentos
 - Despois de tocar ou limpar superficies que poidan estar contaminadas
 - Despois de usar ou compartir equipos como o teclado ou o rato dos computadores persoais.
- Ao toser ou esbirrar, cubrirse a boca e o nariz co cóbado flexionado.
- Usar panos desbotables, e tiralos tras o seu uso.
- Se se presentan síntomas respiratorios, evitar o contacto próximo (mantendo unha distancia de 1-2 metros aproximadamente) con outras persoas.
- Evitar tocarse os ollos, o nariz e a boca, xa que as mans facilitan a transmisión.
- Non hai que tomar precaucións especiais cos animais en España, nin cos alimentos, para evitar esta infección.
- Os obxectos de uso persoal como lentes, móbiles, se desinfectarán frecuentemente con solución hidro-alcohólica desinfectante (ver Cadro2)

4.2. Uso de máscaras

A poboación xeral sa non necesita utilizar máscaras. As máscaras axudan a previr a transmisión do virus se as levan as persoas que están enfermas.

Os profesionais sanitarios indicarán o uso de máscaras naquelas situacións nas que se considere necesario en cada caso.

Un uso inadecuado de máscaras pode contribuír a un desabastecemento das mesmas naquelas situacións para as que están indicadas.

4.3. Precaucións en lugares de concorrencia pública

Verificar que, en todo momento, os baños e aseos dos lugares de pública concorrencia están dotados de xabón e/ou solucións hidro-alcohólicas, papel desbotable ou secadoras eléctricas de mans e que dispoñen de papeleiras con tapadeira e pedal.

É recomendable que se dispoña nun lugar visible (por exemplo en espellos, parede frontal do lavabo) dun [cartel informativo sobre o correcto lavado de mans](#).

4.4. Manexo domiciliario dos residuos en fogares sen positivos ou corentena

Segundo recóllese na [Instrución sobre xestión de residuos domésticos e COVID-19 17.03.2020](#), no caso dos fogares sen positivos nin en corentena, a separación dos residuos realizarase como vén facéndose habitualmente.

Co fin de reducir ao máximo a fracción resto (ou fracción seca onde sexa aplicable) que chega as plantas de tratamento, convén lembrar aos cidadáns a importancia de optimizar a recollida separada das distintas fraccións (papel/cartón, vidro, envases, orgánica no seu caso), e depositar nos seus contedores unicamente os residuos correspondentes a tales fraccións.

Por último, lémbrese aos cidadáns que as luvas de látex ou nitrilo empregados para facer a compra ou outros usos non son envases e por tanto non deben depositarse no contedor de envases lixeiros (amarelo).

5. Normas xerais de limpeza e desinfección

A limpeza elimina xermes, sucidade e impurezas mentres que a desinfección mata os xermes nesas superficies e obxectos. Por iso, é moi importante que haxa unha boa limpeza antes de proceder á desinfección.

Así mesmo, é importante manter unha ventilación adecuada. O propósito de ventilación dos espazos pechados, é manter unha boa calidade do aire interior, garantindo que ese aire é seguro de respirar. O amontoamento e a falta de achega de aire fresco, son factores que favorecen a transmisión do virus. En caso de utilizar ventilación por medios mecánicos, observar un bo mantemento e desinfección dos mesmos.

5.1. Requisitos exixibles as empresas de limpeza e desinfección

Á hora de abordar a limpeza e a desinfección por parte das empresas que as leven a cabo, estas deben ter en consideración os principios de boas prácticas recollidos na norma UNE 16636:2015. “Servizos de xestión de pragas, requisitos e competencias” 8, e poñer ao dispor da autoridade sanitaria todos os documentos, protocolos de actuación e rexistros que se derivan do cumprimento da norma e do Real Decreto 830/2010, do 25 de xuño, polo que se establece a normativa reguladora da capacitación para realizar tratamentos con biocidas.

Ademais, cando as empresas vaian utilizar desinfectantes rexistrados no Ministerio de Sanidade para uso por persoal profesional ou persoal profesional especializado, a aplicación dos mesmos sería levada a cabo por técnicos cualificados das empresas rexistradas no Rexistro Oficial de Establecementos e Servizos Biocidas (ROESB), que irían provistos de equipos de protección persoal adecuado e acorde coa vixente normativa de protección contra axentes químicos e biolóxicos.

O Plan de actuación de limpeza e desinfección destas empresas, debe contar con:

- Diagnóstico de situación que irá acompañada dunha inspección e unha avaliación da situación e de riscos
- Programa de actuación que conterà as pautas de limpeza, desinfectante a utilizar, método de aplicación, protección dos elementos susceptibles de verse afectados (enchufes, computadores persoais, outros equipos informáticos, etc.).
- Xestión adecuada dos residuos xerados

A aplicación destes desinfectantes obriga a facelo cando o espazo a desinfectar está sen persoas e, posteriormente, a manter o prazo de seguridade que recolle a autorización de cada desinfectante.

5.2. Recomendacións de limpeza e desinfección en domicilios con casos de COVID-19

As condicións da vivenda deben permitir o illamento do paciente nunha estancia ben ventilada e se é posible, a dispoñibilidade dun baño propio. O paciente debe estar dispoñible para as avaliacións médicas que sexan necesarias e tanto o paciente como os seus conviventes teñen que ser capaces de aplicar de forma correcta e consistente as medidas básicas de hixiene, prevención e control da infección. Os servizos sanitarios proporcionarán ao paciente e os seus conviventes todas as indicacións necesarias.

O documento [Manejo domiciliario del COVID-19](#), do Ministerio de Sanidade, recolle, entre outras, as recomendacións para a limpeza e o manexo de residuos domiciliario dos casos posibles, probables e confirmados de COVID-19, que se resumen a continuación.

5.2.1. Limpeza

- Lavar a roupa de cama, toallas, etc. das persoas enfermas con xabóns ou deterxentes habituais a 60-90 ° C e deixar que se seque completamente. Esta roupa deberá colocarse nunha bolsa con peche hermético ata o momento de lavalas. Non sacudir a roupa antes de lavalas.
- Os cubertos, vasos, pratos e demais utensilios reutilizables lavaranse con auga quente e xabón ou preferiblemente no lavalouzas.
- As superficies que se tocan con frecuencia (mesas de noite, mobles do dormitorio...), as superficies do baño e o inodoro deberán ser limpadas e desinfectadas diariamente cun desinfectante doméstico que conteña lixivia diluída (1 parte de lixivia doméstica ao 5% en 50 partes de auga) preparado o mesmo día que se vai a utilizar.
- A persoa encargada da limpeza deberá protexerse con luvas e máscara (se está dispoñible).
- Tras realizar a limpeza deberase realizar hixiene de mans.

5.2.2. Manexo de residuos

- Os residuos do paciente, incluído o material desbotable utilizado pola persoa enferma (luvas, panos, máscaras), hanse de eliminar nunha bolsa de plástico (BOLSA 1) nun cubo de lixo disposto na habitación, preferiblemente con tapa e pedal de apertura, sen realizar ningunha separación para a reciclaxe.

- A bolsa de plástico (BOLSA 1) debe pecharse adecuadamente e introducila nunha segunda bolsa de lixo (BOLSA 2), á beira da saída da habitación, onde ademais depositaranse as luvas e máscara utilizados polo coidador e pechácese adecuadamente antes de saír da habitación.
- A BOLSA 2, cos residuos anteriores, depositarase na bolsa de lixo (BOLSA 3) co resto dos residuos domésticos. A BOLSA 3 tamén se pechará adecuadamente.
- Inmediatamente despois realizácese unha completa hixiene de mans, con auga e xabón, polo menos 40-60 segundos.
- A BOLSA 3 depositarase exclusivamente no contedor de fracción resto (ou en calquera outro sistema de recollida de fracción resto establecida na entidade local), estando terminantemente prohibido depositala nos contedores de recollida separada de calquera das fraccións separadas (orgánica, envases, papel, vidro ou téxtil) ou o seu abandono na contorna.

Infografía:

- [Instrución sobre xestión de residuos hospitalarios e COVID-19.17.03.2020](#)
- [Recomendacións para el aislamiento domiciliario en casos leves de COVID-19](#), Ministerio de Sanidad

5.2.3. Limpeza e desinfección das zonas comúns das urbanizacións

Se na urbanización detéctase un caso confirmado, o persoal encargado debería incrementar a frecuencia da limpeza e desinfección das áreas máis utilizadas polos residentes, como ascensores (caixa, botóns de chamadas, portas,...), pomos de portas, salas, etc. Para iso, seguiranse as mesmas pautas citadas anteriormente en apartado 5 (Normas xerais de limpeza e desinfección).

Os residuos que se recollan poden ser tratados como residuos domésticos e non requiren ningún tratamento especial. As bolsas se con estes residuos pecharanse e depositarán nos cubos propios que dispoñen en cada urbanización.

Colocaranse carteis de prevención de COVID 19, en lugares visibles.

5.3. Recomendacións para residencias de maiores e outros centros de servizos sociais de carácter residencial

Os residentes e usuarios das residencias de maiores e doutros centros residenciais atópanse nunha situación de vulnerabilidade ante a infección por COVID-19 por varios motivos, xa que habitualmente presentan patoloxía de base ou comorbilidades, adoitan ser de idade avanzada; teñen contacto estreito con outras persoas (os seus cuidadores) e outros convivintes e adoitan pasar moito tempo en contornas pechadas e con poboación igualmente vulnerable.

A [Guía de prevención y control frente al COVID-19 en residencias de mayores y otros centros de servicios sociales de carácter residencial](#), do Ministerio de Sanidad, recolle as recomendacións de limpeza e desinfección das superficies e espazos en contacto con residentes con sospeita ou enfermidade por COVID-19, así como sobre a xestión de residuos e a vaixela e roupa de cama.

5.3.1. Limpeza e desinfección das superficies e espazos en contacto con residentes con sospeita/enfermidade por COVID-19

- É importante asegurar unha correcta limpeza das superficies e dos espazos. Na situación actual é necesario implementar un programa intensificado de limpeza e prestando especial atención ás seguintes zonas:
 - No acceso/saída dos sectores de illamento, como poden ser portas, escaleiras, ascensores, entre outros, para reducir o risco de transmisión por COVID-19.
 - Zonas accesibles para as persoas deambulantes.
- O procedemento de limpeza e desinfección das superficies e dos espazos en contacto co residente con sospeita ou enfermidade por COVID-19 farase de acordo coa política habitual de limpeza e desinfección do centro.
- Existe evidencia de que os coronavirus se inactivan en contacto cunha solución de hipoclorito sódico que conteña 1000 ppm de cloro activo (dilución 1:50 dunha lixivia con concentración 40-50 gr/litro preparada recentemente), etanol ao 62-71% ou peróxido de hidróxeno ao 0,5%, nun minuto. Pódense empregar toallitas con desinfectante.
- Empregaranse os deterxentes e desinfectantes habituais autorizados para tal fin (con efecto virucida) e para as superficies utilizarase papel ou material téxtil desbotable.
- O persoal de limpeza recibirá a formación adecuada para a limpeza destas áreas e utilización do equipo de protección individual adecuado para o acceso ás mesmas, seguindo as indicacións ao respecto do servizo de prevención de riscos laborais. Ver [Procedimiento de actuación para los](#)

servicios de prevención de riesgos laborales frente a la exposición al SARS-CoV-2

- O material utilizado que sexa desbotable, introducirase nun contedor de residuos con tapa e etiquetaxe coas advertencias precisas.

5.3.2. Vaixela e roupa de cama

- Non se require un tratamento especial para a roupa utilizada polo paciente e tampouco é necesario unha vaixela, nin utillaxe de cociña desbotable. Toda a vaixela e cubertos que utilice o residente será lavado no lavalouzas.
- A retirada da roupa do usuario e roupa da habitación realizarase segundo as recomendacións, embolsada e pechada dentro da propia habitación. A roupa non deberá ser sacudida e recoméndase lavalala cun ciclo completo a unha temperatura de entre 60 e 90 graos.

5.3.3. Xestión de residuos

Segundo as recomendacións do Ministerio de Sanidade, os residuos do paciente, incluído o material desbotable utilizado pola persoa enferma (luvas, panos, máscaras), hanse de eliminar nunha bolsa de plástico (BOLSA 1) nun cubo de lixo disposto na habitación, preferiblemente con tapa e pedal de apertura, sen realizar ningunha separación para a reciclaxe.

A bolsa de plástico (BOLSA 1) debe pechase adecuadamente e introducila nunha segunda bolsa de lixo (BOLSA 2), á beira da saída da habitación, onde ademais depositaranse as luvas e máscara utilizados polo coidador e pechátese adecuadamente antes de saír da habitación.

A BOLSA 2, cos residuos anteriores, depositarase na bolsa de lixo (BOLSA 3) co resto dos residuos domésticos. A BOLSA 3 tamén se pechará adecuadamente. Inmediatamente despois realizarase unha completa hixiene de mans, con auga e xabón, polo menos 40-60 segundos.

A BOLSA 3 depositarase exclusivamente no contedor de fracción resto (ou en calquera outro sistema de recollida de fracción resto establecida na entidade local), estando terminantemente prohibido depositala nos contedores de recollida separada de calquera das fraccións separadas (orgánica, envases, papel, vidro ou téxtil) ou o seu abandono na contorna.

Poderase establecer unha recollida diferenciada das bolsas procedentes de centros/lugares onde se dea un elevado nivel de afectados por COVID-19 (residencias, hoteis hospitalizados, etc.) mentres dure a crise sanitaria, dado o elevado nivel de xeración de residuos asociados. Estas bolsas identificaranse externamente (por exemplo, mediante cinta illante ou similar) e depositaranse conforme ao que establezan as autoridades responsables da recollida de residuos.

5.4. Procedemento de limpeza viaria

Considerando a limpeza viaria de especial importancia na eliminación da carga viral que poidan conter as vías públicas dos municipios, recoméndase a aplicación dun procedemento de limpeza e desinfección das vías públicas que contemple a seguinte secuencia de actuacións recollido no [Procedimiento de limpieza viaria ante la pandemia de coronavirus](#), do Ministerio de Sanidad.

- **Varrido de vías públicas**

- O varrido de vías públicas farase para a eliminación de residuos e materia orgánica, escollendo o varrido húmido como mellor opción para ese efecto, co fin de evitar a dispersión do virus

- **Baldeo de rúas**

- O baldeo de rúas farase cos camións dispoñibles para ese efecto, utilizando auga, reforzada con deterxentes tensioactivos de arrastre, específicos para a limpeza viaria, na concentración que sexa indicada polos responsables de posta en mercado dos produtos deterxentes/limpadores utilizados.
- Valorarase a substitución dos tensioactivos por derivados de amonio cuaternario e outros produtos con actividade biocida, nese caso o baldeo realizaría tanto a limpeza como a desinfección, sempre que isto non supoña un risco de corrosión que afecte ao correcto funcionamento das baldeadoras.
- A desinfección con hipoclorito sódico ao 0.1% mediante aplicación con mochilas pulverizadoras (20 ml de lixivia común por litro de auga). Para a aplicación desta pulverización os operarios deberían contar cos equipos de protección persoal adecuados, seguindo as indicacións respecto diso do servizo de prevención de riscos laborais e o recollido no [Procedimiento de actuación para los servicios de prevención de riesgos laborales frente a la exposición al SARS-CoV-2](#)

- **Desinfección**

- A desinfección será especialmente recomendada en espazos máis sensibles na actual situación decretada, tales como a proximidade de centros sanitarios, grandes supermercados e centros de distribución de alimentos, así como zonas da cidade con asentamentos urbanos fixos ou de pernoita de persoas sen fogar.

- **Desinfección de superficies**

- En caso de precisar a realización de desinfección de superficies de bancos, farois ou calquera outro elemento municipal na vía pública, poderán utilizarse os [desinfectantes autorizados de actividad virucida de acuerdo con el listado facilitado por el Ministerio de Sanidad.](#)
- Con todo, e co obxecto de conseguir a mellor efectividade posible, vaise ir revisando este procedemento e os produtos de limpeza e desinfección a utilizar, informando así mesmo de calquera modificación da listaxe de virucidas remitido polo Ministerio de Sanidad.

5.5. Limpeza e desinfección de estacións e vehículos de transporte público

5.5.1 Limpeza

A limpeza de rutina das estacións e vehículos de transporte público inclúe:

- Limpeza de superficies de alto contacto que son tocadas por moitas persoas diferentes, como interruptores de luz, pasamáns e pomos, etc.
- Varrido e fregado automático de chans con produtos ao uso (deterxentes, lixivia, etc.)
- Limpeza de teitos e lámpadas
- Aspiración de entradas e áreas de alto tránsito de persoas
- Eliminar o lixo e limpar derrames
- Limpeza de baños
- Limpar os condutos de calor e aire acondicionado
- Manchas de sucidade
- Limpeza de alfombras

5.5.2. Desinfección

- Empregásense os desinfectantes recolleitos no apartado 3 deste documento.
- A aplicación sería levada a cabo por técnicos cualificados das empresas rexistradas no Rexistro Oficial de Establecementos e Servizos Biocidas (ROESB) que irían provistos de equipos de protección persoal adecuada e acorde coa vixente normativa de protección contra axentes químicos e biolóxicos.
- Caso de facelo por métodos mecánicos, utilizarase maquinaria de nebulización de baixo volume para evitar encharcamentos.
- Nas estacións e lugares de espera de pasaxeiros, manterase unha escrupulosa limpeza e a desinfección realizarase en ausencia de pasaxeiros. Teranse en conta:
 - Máquinas expendedoras de bebidas quentes, frías e alimentos

- Os baños e aseos, que deberán contar en todo momento con xabón e toallas desbotables ou secadoras eléctricas de mans.
- Máquinas expendedoras de billetes, tornos de paso, etc.
- Pasamáns das escaleiras mecánicas
- Aqueles paramentos verticais que poidan ser susceptibles de contaminarse
- Nos vehículos de transporte de pasaxeiros, ademais da limpeza, a desinfección realizarase en ausencia de pasaxeiros. Sen detrimento de unha nebulización xeral, poñerase especial énfase nos elementos que máis adoitan ser tocados polas persoas:
 - lector dos billetes e tarxetas de viaxeiros
 - botóns de apertura de portas dos trens
 - timbre de solicitude de parada
 - barras de apoio
 - asentos
 - xanelas

5.6. Limpeza e desinfección de vehículos de transporte e medidas de hixiene para condutores

O sector de transporte por estrada é un dos declarados como esencial polo Real Decreto 463/2020, do 14 de marzo. Distintas asociacións profesionais do transporte de mercadorías ([CETM](#), [FENADISMER](#)), teñen publicado guías para a desinfección dos vehículos e medidas de hixiene para os condutores ante o coronavirus.

5.6.1. Produtos de desinfección:

- Seguir as recomendacións do apartado 3 deste documento

5.6.2. Pasos a seguir

- Limpar con baeta desbotable o volante, pomo da panca de cambios, cadro de mandos, repousabrazos e asento, portelos, tiradores de portas, pasamáns e varandas e todas aquelas zonas susceptibles a contacto.
- Recoméndase lavar primeiro a superficie a desinfectar, a continuación usar o axente desinfectante e finalmente secar moi ben todas as superficies, evitando que poidan quedar zonas húmidas.
- Recomendable o uso de luvas para o manexo de semirremolques e cisternas e se fose posible, desinfectar as zonas susceptibles a contacto como os tiradores de portas.
- Sempre que se teña que manexar documentación, uso de luvas e bolígrafo propio.
- Limpeza máis profunda ao finalizar a xornada (toalla con alcol ou algún desinfectante de amplo espectro) dentro e fóra, sobre todo nas zonas susceptibles a contacto.

5.6.3. Recomendacións para condutores

- Extremar as medidas de hixiene dos condutores. Sentido común para manter unha hixiene correcta:
 - Lavarse as mans con frecuencia e sempre cando o condutor salga do vehículo.
 - Evitar tocarse a cara e reducir contactos interpersoais (se isto fose inevitable, recomendable o uso de luvas e/ou máscaras).
 - En caso de habitáculo compartido, uso de máscaras.

5.7. Procedemento específico para supermercados

De forma xeral, na [Guía de buenas prácticas para los establecimientos del sector comercial](#), indícanse as medidas máis adecuadas que deberán adoptar estes establecementos para garantir a seguridade do persoal e do cliente.

Nos supermercados, pola súa consideración de actividades esenciais, débense adoptar medidas preventivas adicionais á entrada e á saída do mesmo.

Á entrada, os clientes poñeranse luvas de plástico.

Á saída, depositarán nun contedor o material utilizado.

En canto a limpeza e desinfección, seguiranse as pautas recollidas nos procedementos xerais.

É importante: desinfectar con frecuencia mediante a desinfección antes descrita

- As portas de entrada
- Os guiadores dos carriños e das cestas
- Os ascensores e os botóns de chamada, etc.
- Os pasamáns das escaleiras e cintas mecánicas
- A zona de caixas
- As zonas de autoservizo

Estes establecementos reforzarán o conxunto de puntos críticos establecidos no sistema que teñan implementado.

Algunhas pautas adicionais:

- O control do acceso dos clientes ao establecemento realizarase tendo en conta o seu aforo. Ademais, asegurase:
 - unha distancia preventiva mínima de 1,5 metros entre os clientes
 - que unha vez completado o seu aforo non se permita o acceso de novos clientes.
- Incrementarase a vixilancia para que os usuarios non manipulen os produtos expostos, nin tosan ou esbirren sobre eles.
- Se tivesen megafonía, emitiranse de forma regular mensaxes de prevención, en particular a prohibición de manipular alimentos expostos.
- Os manipuladores reforzarán a hixiene das mans, co [lavado frecuente con auga e xabón](#) e o [uso de xeles hidroalcohólicos](#).
- Infografía: [Prevención nos supermercados fronte o coronavirus. ISSGA](#)

5.8. Procedemento de desinfección de contornas non sanitarias potencialmente contaminadas por COVID-19

Para todas aquelas contornas non sanitarias e xenerais que puidesen estar non incluídos nos apartados anteriores, poderanse seguir as recomendacións xerais de limpeza e desinfección do Centro Europeo para a Prevención e o Control das Enfermidades (ECDC) publicadas recentemente no Documento Técnico sobre [Desinfección de entornos sanitarios y no sanitarios potencialmente contaminados con SARS-CoV-2](#).

5.8.1. Opcións de limpeza para instalacións non sanitarias despois da presenza dun caso sospeitoso ou confirmado de COVID-19

- No caso de que un caso sospeitoso ou confirmado de COVID-19 estivese nun lugar específico (por exemplo, área de espera pública, espazo de oficina, habitación de hotel, así como nunha sala de estar regular para o autoillamento), primeiro debe estar ben ventilado con aire fresco durante un mínimo de 1 hora, e posteriormente límpase coidadosamente cun deterxente neutro, seguido da descontaminación das superficies cun desinfectante eficaz contra os virus.
- O procedemento de limpeza, o uso de desinfectantes e a limpeza téxtil deben seguir as instrucións descritas na sección anterior para as contornas de atención médica (consulte tamén a Táboa 1).
- Suxírese equipo de limpeza desbotable dun só uso.
- O persoal dedicado á limpeza ambiental en espazos públicos despois de que unha persoa sospeitosa ou confirmada de COVID-19 estivo presente debe usar equipo de protección persoal seguinte:
 - máscara cirúrxica
 - mandil de plástico uniforme e dun só uso
 - luvas
- Para a limpeza dunha habitación do fogar onde se illou un paciente COVID-19, aplícanse os mesmos procedementos.
- A persoa de limpeza debe usar luvas e unha máscara cirúrxica.
- A hixiene das mans debe realizarse cada vez despois de quitarse as luvas ou a máscara.
- O material de refugallo producido durante a limpeza debe colocarse nunha bolsa separada, que pode refugarse no lixo sen clasificar

5.8.2. Opcións de limpeza para todo tipo de locais durante a pandemia COVID-19

Ao limpar locais aos que asiste público, recomendamos cambiar os equipos de limpeza entre os espazos aos que accede o público e os espazos dedicados aos empregados, e proceder da seguinte maneira:

- As superficies que se tocan con frecuencia deben limparse coa maior frecuencia posible (polo menos diariamente e, se é posible, con maior frecuencia). Exemplos destas superficies son pomos de portas e barras de portas, cadeiras e repousabrazos, mesas, interruptores de luz, pasamáns, billas de auga, botóns de ascensores, etc.
- O uso dun deterxente neutro para a limpeza de superficies en locais xerais (é dicir, non para locais onde houbo un caso sospeitoso ou confirmou de COVID-19) debería ser suficiente.
- A limpeza de baños públicos, lavabos e instalacións sanitarias utilizadas por varias persoas (por exemplo, en centros comerciais, aeroportos, etc.) debe realizarse con coidado. Considere o uso dun desinfectante eficaz contra virus, como hipoclorito de sodio ao 0.1% ou outros produtos viricidas con licenza, seguindo as instrucións de uso proporcionadas polo fabricante.
- O persoal dedicado á limpeza ambiental debe usar EPI cando realice actividades de limpeza. O uso do conxunto habitual de EPI (por exemplo, uniforme, que se quita e lávase frecuentemente con auga morna, e luvas) é suficiente para a protección cando se limpan locais xerais.
- O material de limpeza debe limparse adecuadamente (consulte a Táboa 1) ao final de cada sesión de limpeza.
- A hixiene das mans debe realizarse cada vez que se quita o EPI, como as luvas.
- O material de refugallo producido durante a limpeza debe colocarse no lixo sen clasificar.

Táboa 1.
Opcións de limpeza para diferentes contornas. S: Suxerido, O: Opcional.

	Contornas		
	Sanitario	Non sanitario	Xeneral
Superficies	- Deterxente Neutro E - Virucida desinfectante OU - 0,05% Hipoclorito sódico OU - Etanol ao 70% (S)	- Deterxente Neutro E - Virucida desinfectante OU - 0,05% Hipoclorito sódico OU - Etanol ao 70% (S)	- Deterxente Neutro (S)
Aseos	- Virucida desinfectante OU - 0,1% Hipoclorito sódico (S)	- Virucida desinfectante OU - 0,1% Hipoclorito sódico (S)	- Virucida desinfectante OU - 0,1% Hipoclorito sódico (O)
Téxtiles	- Ciclo de auga quente (90 ° C) E - deterxente para roupa normal - alternativa: ciclo de baixa temperatura + branqueador ou outros produtos de lavandería (S)	- Ciclo de agua quente (90 ° C) E - deterxente para roupa normal - alternativa: ciclo de baixa temperatura + branqueador u outros produtos de lavandería (S)	Non aplica
Equipos de limpeza	- Desbotable dun so uso OU - Non desbotable desinfectado con - Desinfectante virucida OU - Hipoclorito de sodio ao 0.1% (S)	- Desbotable dun so uso OU - Non desbotable desinfectado con - Desinfectante virucida OU - Hipoclorito de sodio ao 0.1% (O)	- Desbotable dun solo uso OU - Limpeza non desbotable ao final da sesión de limpeza.
EPI para os equipos de limpeza	- Máscara cirúrxica - Bata desbotable resistente o auga de manga larga - Luvas - FFP2 ou 3 cando se limpan instalacións onde se teñan realizado procedementos de xeración de aerosois (S)	- Máscara cirúrxica - Uniforme e mandil de plástico - Luvas (S)	- Uniforme - Luvas (S)
Xestión de residuos	-Residuos sanitarios infecciosos categoría III (S)	- Nunha bolsa separada no lixo sen clasificar (S)	Lixo sen clasificar (S)

Contorna sanitaria: contornas sanitarias despois da xestión dun caso sospeitoso ou confirmado de COVID-19. Áreas de atención médica como: salas de pacientes, áreas de espera, salas de procedementos, salas de reanimación, onde se avaliou ou hospitalizado un caso sospeitoso ou confirmado de COVID-19.

Contorna non sanitaria: No caso de que un caso sospeitoso ou confirmado de COVID-19 estivese nun lugar específico, como: un área de espera pública, espazo de oficina, habitación de hotel, así como nunha habitación na casa para autoaillamento.

Contorna xeneral: contornas e locais aos que asiste o público en xeral

6. INFOGRAFÍAS Y FOLLETOS

- [Carteis informativos. Consellería de Sanidade. Xunta de Galicia](#)
- [Higiene de las manos: ¿por qué, cómo, cuándo? OMS](#)
- [Limpia tus manos ¿cuando? OPS](#)
- [Limpia tus manos con agua y jabón. OPS](#)
- [Limpia tus manos con un gel a base de alcohol. OPS](#)
- [Recomendaciones para el aislamiento domiciliario en casos leves de COVID-19. Ministerio de Sanidad.](#)
- [Lavarse las manos. Ministerio de Sanidad](#)
- [¿Como debo lavarme las manos?. Ministerio de Sanidad](#)
- [Material para la comunicación de riesgos sobre la COVID-19 para los establecimientos de salud. OPS](#)

7. BIBLIOGRAFÍA

1. Ministerio de Sanidad. Manejo domiciliario del COVID-19. Versión del 17 de marzo de 2020. Documento técnico. (consultado 26/3/2020). Disponible en: https://www.mscbs.gob.es/profesionales/saludPublica/ccayes/alertasActual/nCov-China/documentos/Manejo_domiciliario_de_COVID-19.pdf
2. Real Decreto 463/2020, de 14 de marzo, por el que se declara el estado de alarma para la gestión de la situación de crisis sanitaria ocasionada por el COVID-19. B.O.E número 67, de 14 de marzo de 2020. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2020-3692>
3. Reglamento nº 528/2012, del Parlamento europeo y del Consejo, de 22 de mayo de 2012, relativo a la comercialización y el uso de los biocidas. D.O.U.E de 27 de junio de 2012. <https://www.boe.es/doue/2012/167/L00001-00123.pdf>
4. Real Decreto 830/2010, de 25 de junio, por el que se establece la normativa reguladora de la capacitación para realizar tratamientos con biocidas. B.O.E número 170 de 14 de julio de 2010. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2010-11157>
5. Orden SCO/3269/2006, de 13 de octubre, por la que se establecen las bases para la inscripción y el funcionamiento del Registro Oficial de Establecimientos y Servicios Biocidas. B.O.E, número 255, de 25 de octubre de 2006 (corrección de errores B.O.E. número 29, de 2 de febrero de 2007). <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2006-18558>
6. Orden SND/265/2020, de 19 de marzo, de adopción de medidas relativas a las residencias de personas mayores y centros socio-sanitarios, ante la situación de crisis sanitaria ocasionada por el COVID-19. B.O.F. número 78, de 21 de marzo de 2020. https://www.boe.es/diario_boe/txt.php?id=BOE-A-2020-3951
7. Decreto 38/2015, do 26 de febreiro, de residuos sanitarios de Galicia. DOG Núm. 62, de 1 de abril de 2015. https://www.xunta.gal/dog/Publicados/2015/20150401/AnuncioC3K1-120315-0002_es.html
8. World Health Organization. Water, sanitation, hygiene and waste management for COVID-19 [Internet]. 2020. Disponible en: <https://www.who.int/publications-detail/water-sanitation-hygiene-and-waste-management-for-covid-19>
9. World Health Organization. Home care for patients with COVID-19 presenting with mild symptoms and management of their contacts. Disponible en: [https://www.who.int/publications-detail/home-care-for-patients-with-suspected-novel-coronavirus-\(ncov\)-infection-presenting-with-mild-symptoms-and-management-of-contacts](https://www.who.int/publications-detail/home-care-for-patients-with-suspected-novel-coronavirus-(ncov)-infection-presenting-with-mild-symptoms-and-management-of-contacts)

10. Consejería de Sanidad. Comunidad de Madrid. Pautas de desinfección de superficies y espacios habitados por casos en investigación, probables o confirmados de COVID-19. Viviendas, residencias, centros escolares, espacios de pública concurrencia (centros comerciales, supermercados, etc.) y transportes de viajeros. Documento técnico (consultado el 24/3/2020). Disponible en: https://www.comunidad.madrid/sites/default/files/doc/sanidad/samb/protocolo_desinfeccion_superficies_covid-19_180320.pdf

10. Ministerio de Sanidad. Preguntas y respuestas sobre el nuevo coronavirus (COVID-19) 17 marzo 2020. (consultado el 26/03/2020). Disponible en https://www.mscbs.gob.es/en/profesionales/saludPublica/ccayes/alertasActual/nCov-China/documentos/20200317_Preguntas_respuestas_2019-nCoV.pdf

11. Ministerio de Sanidad. Guía de prevención y control frente al COVID-19 en residencias de mayores y otros centros de servicios sociales de carácter residencial. Versión de 24 de marzo de 2020 (consultado el 26/03/2020). Disponible en https://www.mscbs.gob.es/en/profesionales/saludPublica/ccayes/alertasActual/nCov-China/documentos/Residencias_y centros_sociosanitarios_COVID-19.pdf

12. Ministerio de Sanidad. Procedimiento de limpieza viaria, Versión de 23 de marzo de 2020. Documento técnico. (consultado el 26/03/2020). Disponible en: https://www.mscbs.gob.es/en/profesionales/saludPublica/ccayes/alertasActual/nCov-China/documentos/Procedimiento_limpieza_viaria_COVID-19.pdf

13. European Centre for Disease Prevention and Control. Disinfection of environments in healthcare and nonhealthcare settings potentially contaminated with SARS-CoV-2. ECDC: Stockholm; 2020.(consultado el 26/03/2020). Disponible en https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/Environmental-persistence-of-SARS_CoV_2-virus-Options-for-cleaning2020-03-26_0.pdf

14. Orden SND/271/2020, de 19 de marzo, por la que se establecen instrucciones sobre gestión de residuos en la situación de crisis sanitaria ocasionada por el COVID-19. Disponible en: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2020-3973>

15. Ministerio de Ciencia e Innovación. Instituto de Salud Carlos III. Guía COVID-19 Guía de información de salud y recursos web de calidad contrastada <https://www.isciii.es/QueHacemos/Servicios/Biblioteca/Paginas/Guia-COVID.aspx>

16. Ministerio de Sanidad. Procedimiento de actuación para los servicios de prevención de riesgos laborales frente a la exposición al SARS-CoV-2. 30 de marzo de 2020. <https://www.mscbs.gob.es/profesionales/saludPublica/ccayes/alertasActual/nCov-China/documentos/PrevencionRRL COVID-19.pdf>